

Sınıf Öğretmenlerinin Özel Alan Yeterliklerine İlişkin Görüşleri (Kilis İli Örneği)*

Yunus Emre AVCI**
Mustafa CİNOĞLU ***

Özet

Araştırmanın amacı sınıf öğretmenlerinin kendi görüşlerine göre özel alan yeterliklerine sahip olma düzeylerini belirlemektir. Veriler Kilis ili merkez ilçesindeki devlet okullarında görev yapan 222 sınıf öğretmeninden toplanmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak Milli Eğitim Bakanlığı'nın yayınladığı Sınıf Öğretmenliği Özel Alan Yeterliğine göre uyarlanan anket kullanılmıştır. Yeterlik düzeylerinin derecelendirilmesinde ölçüt olarak yine bakanlığın belirlediği düzeyler kullanılmıştır (A1 A2 ve A3). Araştırma sonucunda Kilis ili merkez ilçesinde yer alan resmi ilköğretim okullarında görev yapan tüm sınıf öğretmenleri kendilerini 8 yeterlik alanında da A2 düzeyinde yeterli görmektedirler. Öğretmenlerin kendi yeterlik düzeylerini belirlemeye yönelik görüşlerinde cinsiyet değişkenine göre hiçbir yeterlik alanında anlamlı bir fark görülmemiştir fakat Eğitim düzeyi ve kıdem değişkenlerine göre bazı farklılıklar bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Yeterlik, yeterlik düzeyi, sınıf öğretmenliği özel alan yeterlikleri.

The Opinions of Classroom Teachers about their Special Field Qualifications (Sample of Kilis-Turkey)

Abstract

The purpose of this study is to determine the special field qualifications of classroom teachers according to their opinions. Data was collected from 222 classroom teachers who work in public schools in the central district of the province of Kilis (Turkey). Data was collected via questionnaire adapted from the special field qualifications of classroom teachers issued by Ministry

* 7. Ulusal Eğitim Yönetimi Kongresi, 25 Mayıs 2012 tarihinde İnönü Üniversitesi/Malatya'da bildiri olarak sunulmuştur.

** Araş. Gör. Diyarbakır Dicle Üniversitesi, İlköğretim Bölümü Yrd. Doç. Dr. Kilis 7 Aralık Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Bölümü

*** Yrd. Doç. Dr. Kilis 7 Aralık Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Bölümü

of Education. The levels of special field qualifications were determined according to the data Ministry of Education (A1, A2, A3). As a result of this study, all classroom teachers who work in public schools in the central district of Kilis have A2 level special field qualifications in 8 qualifications field. The research indicated that there were no significant differences between gender and special field qualifications of classroom teachers but some differences were found according to seniority and education levels of classroom teachers.

Key Words: Qualifications, level of qualifications, special field qualifications of classroom teachers.

Giriş

İnsanlar doğumlarından itibaren sürekli olarak gelişir ve değişirler. Bu gelişim ve değişimin temel bir etkeni, insanın isteyerek veya istemeden edindiği temel öğrenimlerdir. Bebek ağlayarak iletişim kurmaya, gereksinimlerini ana-babasına ve çevresine duyurmaya çalışır. Aile, bebeğin bakımını sürdürürken, onun yaşamını kolaylaştıracak becerileri çocuğa aktarmaya çabalar. Aileyle başlayan bu öğretim-öğrenim sürecine eğitim denir (Okçabol, 2009: 12). Eğitim, bireyin doğumundan ölümüne kadar süre gelen bir süreçtir. Bu süreçte bireylere çeşitli bilgi, beceri, tutum ve davranışlar kazandırılır. Ayrıca bu öğrenimler bireyin davranışlarında gözle görülebilen değişikliklere de neden olur (Erden, 1998: 5). Çocuk ve gençlerin yaşamlarını sürdürebilmeleri için çevredeki kişileri gözetleyerek ve taklit ederek kendilerine bir meslek edinmeleri ve toplumun kültürünü kazanmaları güçleşmiştir. Çocukların eğitim ihtiyacını karşılamak üzere okul adı verilen mekânlarda, çocuklara kazandırılmak istenen bilgi ve beceriler, bunlara sahip kişiler tarafından verilerek bireyler eğitime başlanmıştır (Özdemir & Sönmez, 2000: 2).

Okuldaki öğretimin, belirli amaçları vardır. Bu amaçlara ulaşmak için öğretme sürecinde hangi öğretim etkinliklerinin yer alacağı önceden belirlenmiştir. Amaçlı olarak belirli şeyleri öğretmek ve bu işi meslek olarak sürdüren kimseye öğretmen denmektedir (Okçabol, 2009: 12). Öğretmenlik mesleği bütün meslekler içerisinde en önemlisi ve en eski olanıdır. Çünkü öğrenme ve öğretme işi ilk insandan günümüze kadar devam eden bir süreçtir. İnsanlık var olduğu müddetçe de bu süreç devam edecektir. Bunun için ilk ve en büyük meslek öğretmenliktir. (Ertuğrul, 2005: 14). Öğretmenin son derece önemli rolünü şu cümle açıkça ifade etmektedir: "Kafanın kafa üzerinde ve şahsiyetin şahsiyet üzerinde etkilerinin yerine geçebilecek bir şey henüz bulunamamıştır." (Özkan, 2007). Sağlıklı ilişkilerin

kurulabilmesi ve insanlığa faydalı öğrencilerin yetiştirilebilmesi elbette öğretmenlerin de yeterli ve yetkin olmasını gerekli kılmaktadır.

Öğretmenlerin öğrenciler üzerindeki derin etkileri de göz önünde bulundurulduğunda öğretmenlik mesleğinin nitelik ve yeterlikleri konusu gündeme gelmektedir. “Öğrencilerimiz için nasıl öğretmenler istiyoruz? Öğretmenlerde hangi yeterlikler olmalı?” soruları akla gelmektedir. Öğretmenlerin hangi açılardan yeterli olması gerektiği konusunda birçok çalışma yapılmış olup farklı bakış açılarıyla çok çeşitli görüşler öne sürülmüştür. (MEB, 2008; Gökçe, 1999; Horozoglu 1998.) Günümüzde öğretmen nitelikleri olarak yirmi birinci yüzyılın hızlı gelişimine ayak uydurabilen, değişen ve gelişip geliştiren öğretmen nitelikleri vurgulanmaya başlanmıştır. Öğretmenin kaliteli olmaya yönelik mükemmelliğe ulaşması; iyi bir eğitimci, alanı ile ilgili gelişmeleri izleyebilen, okuyan, araştıran, insanı ve onun özelliklerini tanıyan, çevresinde gelişen olaylara duyarlı, çevresinin kendinden beklentisini algılayabilen ve bunlara yanıt verebilen, başarısızlıktan yılmayan, kendisi ile ilgili eğitim olanaklarını değerlendiren, teknolojiyi kullanan ve kullandıran bir birey olmasına bağlıdır. Bu özellikleri kazanmaya çalışan öğretmenler 2000’li yılların öğretmenleri olacaklardır. Öğretmen dediğin bu nitelikleri kazanmaya çalışan kişidir (Özdemir & Sönmez, 2000:4).

Öğretmen nitelikleri ve yeterlikleri farklı kişilerce çeşitli şekillerde tanımlanmakla beraber Milli Eğitim Bakanlığı da benzer bir çalışmalar sürecine girmiştir. Bakanlıkça 2000’li yılların başında yapılan bir çalışmada bu yeterlilik alanları, özel alan bilgi ve becerileri, genel kültür bilgi ve becerileri, eğitim ve öğretme yeterlilikleri olmak üzere üç başlıkta toplanmış ve bunlarla ilgili daha ayrıntıda yeterlilikler sıralanmıştır. Bu yeterlilikler 2002’de bir kitapçık olarak yayımlanmıştır. Söz konusu çalışmada 14 ana yeterlik altında 206 yeterlilik ifadesi belirlenmiştir Daha sonra bu yeterlilikler, 2004’te daha kapsamlı bir doküman haline getirilmiştir.

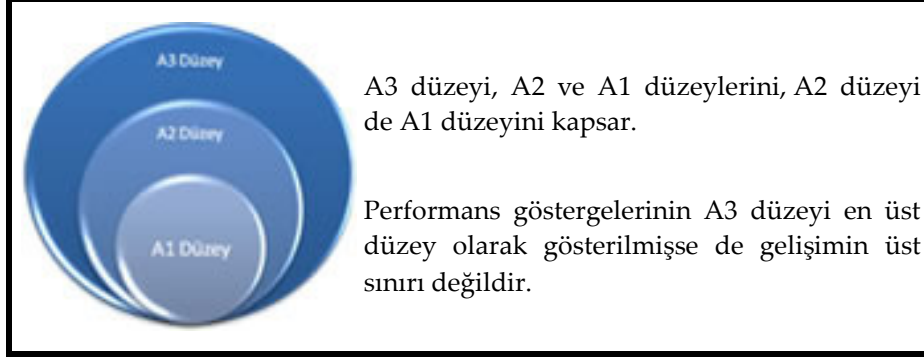
Çalışmalar, bunlarla da bitmemiş, her bir alana ilişkin özel alan yeterlilikleri oluşturma amacına dönük olarak devam etmiş, 2008’de ilköğretim kademesiyle ilgili kapsamlı bir çalışma, farklı alanları kapsayacak şekilde gerçekleştirilmiş ve kitap olarak yayımlanmıştır. 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu’nun 45. maddesi hükümleri kapsamında, Milli Eğitim Bakanlığınca öğretmen yeterliklerinin belirlenmesine yönelik bir dizi çalışma yapılmış olup, oldukça önemli birikimler sağlanmıştır. Milli Eğitimi Geliştirme Projesi kapsamında MEB ve YÖK tarafından 2004 yılında yapılan çalışmalarda öğretmen yeterliklerinde yeterlik alanları 4 grupta toplanmıştır. Bunlar;

1. Konu Alanı ve Alan Eğitimine İlişkin Yeterlikler
2. Öğretme-Öğrenme Sürecine İlişkin Yeterlikler
3. Öğrencilerin Öğrenmelerini İzleme, Değerlendirme ve Kayıt Tutma
4. Tamamlayıcı Mesleki Yeterlikler (MEB, 2008).

Öğretmen yeterlikleri konusu, Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde Temel Eğitime Destek Projesi kapsamında projelendirilmiştir. Temel Eğitime Destek Programı, Avrupa Birliği Komisyonu ile Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti arasında 8 Şubat 2000 tarihinde imzalanan finansman anlaşmasıyla yürürlüğe girmiştir. Projenin genel amacını; "Yoksulluğu azaltma perspektifinde, eğitim seviyesini artırarak, eğitim kalitesini ve eğitime erişimi iyileştirmek, en dezavantajlı kırsal, şehirsal bölgeler ve gecekondularda nüfusun hayat şartlarını geliştirmek, eğitim dışında kalan çocukların, gençlerin ve yetişkinlerin temel eğitim kapsamına alınması ve öğretmen arzının iyileştirilmesini desteklemek" oluşturmaktadır. Proje faaliyetlerine 2002 yılı Eylül ayında başlanılmıştır. Temel Eğitime Destek Programı beş bileşenden oluşmaktadır. Bunlar;

1. Öğretmen Eğitimi,
2. Eğitimin Kalitesi,
3. Yönetim ve Organizasyon,
4. Yaygın Eğitim,
5. İletişim (MEB, 2008).

Yapılan çalıştaylar sonucu Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri 6 ana yeterlik, 31 alt yeterlik ve 233 performans göstergesi olarak belirlenmiştir. Bakanlık makamının 17/04/2006 tarihli onayı ile yürürlüğe girmiş ve 2590 sayılı Tebliğler Dergisinde yayınlanmıştır. Alan yeterlikleri belirlenirken performans göstergelerinde bir düzey belirleme çalışması yapılmış ve düzey olarak A1, A2 ve A3 olarak belirlenmiştir (MEB, 2008).

Şekil 1- MEB Öğretmen Yeterlik Düzeyleri (MEB, 2008)

A1 düzeyi: Öğretmenin öğretim programına ilişkin uygulamalarındaki farkındalığı ile öğretmenlik mesleğine ilişkin sahip olduğu temel bilgi, beceri ve tutumları gösteren performans göstergelerini içerir.

A2 düzeyi: Öğretmenin A1 düzeyindeki bilgi ve farkındalığının yanı sıra, öğretim sürecindeki uygulamalarında edindiği mesleki deneyimlerle programın gereğini yerine getirdiği, uygulamalarını çeşitlendirdiği, öğrenci ilgi ve ihtiyaçlarını dikkate aldığı performans göstergelerini içerir.

A3 düzeyi: Öğretmenin A2 düzeyinde geliştirdiği uygulamalarını, öğretimin farklı değişkenlerini de göz önünde bulundurarak özgün bir şekilde çeşitlendirmesini gerektiren performans göstergelerini içerir. Bu düzeydeki performans göstergelerine sahip olan öğretmen, özgün yorumuna dayalı yeni uygulamalarla alanına katkı sağlayabilir; meslektaşları, veliler, sivil toplum kuruluşları ve diğer kurumlarla sürekli işbirliği yapabilir (MEB, 2008).

Yapılan uzun süreli çalışmalar doğrultusunda ilköğretim kademesi öğretmenlerinin alanlarına özgü olarak 16 alanda Özel Alan Yeterlikleri ön taslak olarak geliştirilmiştir. Öğretmen yeterliklerinin bilimsel temelde güvenilir, geçerli uygulanabilir ve geliştirilebilir nitelikte olduğunun belirlenmesi için ilgili kurum ve kuruluşlardan 6743 paydaşın görüşü alınmıştır. 2004 yılında ön taslak olarak hazırlanan Özel Alan Yeterlikleri, Mayıs 2008 ve Haziran 2008 tarihlerinde düzenlenen çalıştaylarda geliştirilerek, Talim Terbiye Kurulu başkanlığına sunulmuştur. Bakanlık Makamınının 4 Haziran 2008 ve 25 Temmuz 2008 tarihli onaylarıyla yürürlüğe girmiştir. Sınıf Öğretmenliği Özel Alan Yeterlikleri 8 Yeterlik Alanı, 39 yeterlik ve bu yeterliklere ait 214 performans göstergesinden oluşmaktadır.

Araştırmada sınıf öğretmenliği özel alan yeterliklerine bağlı olarak her bir yeterlik alanına sahip olma düzeyleri bağımsız değişkenler açısından ele alınmıştır. Bu yeterlik alanları:

1. Öğrenme Öğretme Ortamı ve Gelişim
2. İzleme ve Değerlendirme
3. Bireysel Ve Mesleki Gelişim-Toplum İle İlişkiler
4. Sanat ve Estetik
5. Dil Becerilerini Geliştirme
6. Bilimsel ve Teknolojik Gelişim
7. Bireysel Sorumluluklar ve Sosyalleşme
8. Beden Eğitimi ve Güvenlik'tir.

Sınıf Öğretmenliği Özel Alan Yeterliklerinde toplam 8 yeterlik alanına bağlı 39 alt yeterlik bulunmaktadır.

1.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu araştırmanın amacı, sınıf öğretmenlerinin Milli Eğitim Bakanlığı'nca belirlenen sınıf öğretmenliği özel alan yeterliklerinde belirtilen 8 yeterlik alanına kendi görüşlerince sahip olma düzeylerini belirlemek ve bu yeterliklere sahip olma düzeylerinde cinsiyet, mesleki kıdem, eğitim düzeyi değişkenlerine göre anlamlı bir farkın olup olmadığını araştırmaktır.

Araştırma Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde yer alan kamu ilköğretim okullarında görev yapan sınıf öğretmenlerinin Milli Eğitim Bakanlığı'nca belirlenen "özel alan yeterliklerine sahip olma düzeylerini" göstermiş olup bakanlığa dönüt olma niteliği taşımaktadır. Böylece Milli Eğitim Bakanlığı kendi bünyesinde yer alan kamu ilköğretim okullarında görev yapan sınıf öğretmenlerinin yeterlik düzeyleri hakkında fikir sahibi olabilecek ve öğretmenlerin kendilerini yetersiz hissettikleri alanlarda onları yetiştirici çalışmalar yapabilecektir. Ayrıca araştırma öğretmenlere kendi yeterlik düzeylerini değerlendirme imkânı sağlaması ve yeterlik düzeylerine göre mesleki gelişimini sağlama imkânı vermesinden dolayı önemli görülmektedir.

Problem Durumu

Her meslek grubunun kendine göre becerileri ve yeterlikleri olduğu gibi öğretmenlik mesleği de bazı beceri ve yeterlikleri gerekli kılar. Çeşitli çalışmalarda bu beceri ve yeterliklere değinilmiştir. Bu çalışmalardan biri de Milli Eğitim Bakanlığı'nca yapılmış olup öğretmenlik mesleğinin genel ve özel yeterlikleri belirlenmesidir. Milli Eğitim Bakanlığı'nca belirlenen bu özel alan yeterliklerine bakanlık bünyesinde yer alan resmi ilköğretim

okullarında görev yapan sınıf öğretmenlerinin sahip olma düzeyleri hakkında fikir sahibi olmanın hem öğretmenlere hem de bakanlığa katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu amaçla aşağıda yer alan problem cümleleri oluşturulmuştur.

1. Sınıf öğretmenlerinin Milli Eğitim Bakanlığı'nca belirlenen sınıf öğretmenliği özel alan yeterliklerinde belirlenen 8 yeterlik alanına sahip olma düzeyleri nasıldır?
2. Öğretmenlerin mesleki yeterlikleri bakımından kendilerini değerlendirmelerinde *cinsiyet* değişkenine göre anlamlı bir fark var mıdır?
3. Öğretmenlerin mesleki yeterlikleri bakımından kendilerini değerlendirmelerinde *eğitim düzeyi* değişkenine göre anlamlı bir fark var mıdır?
4. Öğretmenlerin mesleki yeterlikleri bakımından kendilerini değerlendirmelerinde *mesleki kıdem* değişkenine göre anlamlı bir fark var mıdır?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Araştırma tarama modeline göre yapılmıştır. Geçmişte ya da o anda var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyen, tanımlamayı amaçlayan araştırma yaklaşımıdır. Araştırmaya konu olan her neyse onları değiştirme ve etkileme çabası yoktur bu modelde. Bilinmek istenen şey meydana gelir. Amaç o şeyi doğru bir şekilde gözlemleyip belirleyebilmektir. Asıl amaç değiştirmeye kalkmadan gözlemektir. (Karasar, 1984: 79)

Çalışma Grubu

Araştırmamızın evreni Kilis ili, örnekleme Kilis merkez ilçesinde ilköğretim okullarında görev yapan sınıf öğretmenleridir. Kilis ili merkez ilçesinde 34 ilköğretim okulu vardır ve 330 sınıf öğretmeni görev yapmaktadır. Örneklem olarak seçilen merkez ilçedeki otuz dört okuldan otuz ikisine gidilmiş ve anketler doğrudan araştırmacı tarafından uygulanmıştır. 280 adet anket formu dağıtılmış 245 adedi geri alınmıştır. Bilgi eksikliği, boş bırakma vb. sorunlardan dolayı bazı anketler kullanılamamış ve 222 adet anket formu işlenebilir şekilde araştırmacıya ulaşmış ve araştırmacı tarafından kullanılarak, analiz edilmiştir.

Veri Toplama Aracı

Sınıf öğretmenlerinin sınıf öğretmenliği özel alan yeterliklerine sahip olma düzeylerini belirlemek amacıyla Milli Eğitim Bakanlığı'nca yayınlanan Sınıf Öğretmenliği Özel Alan Yeterlikleri'nden de faydalanılarak Sınıf Öğretmenliği Özel Alan Yeterliği anketi oluşturulmuştur. Ankette yer alan yeterlik alanlarının yeterlik düzeyi derecelendirilmesi Milli Eğitim Bakanlığınca belirlenen yeterlik dereceleriyle ifade edilmiştir (A1, A2, A3). Hazırlanan anketin kapsam geçerliliği uzman görüşüne başvurularak sağlanmıştır. Anketin güvenilirlik katsayısı Alpha= ,80 olarak bulunmuştur. Ankette, yer alan maddelerdeki ifadelerle deneklerin katılma düzeylerini belirlemek için bakanlıkça belirlenen alt yeterlik basamakları kullanılmıştır. Bunlar; "A1", "A2", "A3" ve buna ek olarak yetersizliği ifade eden "Bu alanda kendimi yetersiz hissediyorum", şeklinde dört seçenekten oluşturulmuştur.

Verilerin Çözümlemesi

Verilerin istatistiksel analizleri için SPSS 16 paket programı kullanılmıştır. Sınıf öğretmenlerinin kendi görüşlerine göre sınıf öğretmenliği özel alan yeterliklerine sahip olma düzeylerine yönelik 8 yeterlik alanı için ortalama ve standart sapma puanları verilmiş; cinsiyet ve eğitim düzeyleri değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını test etmek amacıyla Mann-Whitney U testi, mesleki kıdem değişkeni için Kruskal-Wallis testi kullanılmıştır.

Bulgular

Yeterlik Alanlarına Ait Yeterlik Düzeyleri

Araştırmaya katılan tüm sınıf öğretmenlerinin 8 yeterlik alanındaki yeterlik düzeyleri öğretmen görüşleri doğrultusunda belirlenmiş ve tablo 1'de verilmiştir. Ankete katılan sınıf öğretmenlerinin her bir yeterlik alanlarına sahip olma düzeylerine ait ortalamalarına bakıldığında tüm öğretmenler kendilerini sekiz yeterlik alanında da A2 düzeyinde yeterli görmektedirler (Tablo 1).

Tablo 1

Yeterlik Alanı Yeterlik Düzeyleri

Yeterlik alanları	N	\bar{X}	Ss
1. Öğrenme Öğretme Ortamı ve Gelişim	222	2,77	,41535
2. İzleme ve Değerlendirme	222	2,86	,57497

3.	Bireysel Ve Mesleki Gelişim-Toplum	222	2,55	,48170
4.	Sanat ve Estetik	222	2,56	,60607
5.	Dil Becerilerini Geliştirme	222	2,63	,63582
6.	Bilimsel ve Teknolojik Gelişim	222	2,67	,53813
7.	Bireysel Sorumluluklar ve	222	2,72	,43194
8.	Beden Eğitimi ve Güvenlik	222	2,65	,47905

Cinsiyet Değişkenine Göre Yeterlik Düzeyleri

Sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre sınıf öğretmenliği özel alan yeterliklerine sahip olma düzeylerine yönelik cinsiyet değişkenine göre hiçbir yeterlik alanında anlamlı bir fark görülmemiştir (Tablo 2). Bütün yeterlik alanlarında her iki grup da (Bay-Bayan) kendilerini A2 düzeyinde yeterli görmektedirler. Tablo 2’de yeterlik alanları boyutunda her bir yeterlik alanı bulguları gösterilmiştir.

Tablo 2

Cinsiyet-Yeterlik Alanı Mann-Whitney U Testi

Yeterlik Alanları	Cinsiyet	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	p
1. Yeterlik Alanı	Bay	106	118,17	12525,50	5,442	,137
	Bayan	116	105,41			
2. Yeterlik Alanı	Bay	106	114,08	12093,00	5,874	,553
	Bayan	116	109,14	12660,00		
3. Yeterlik Alanı	Bay	106	117,07	12409,50	5,558	,211
	Bayan	116	106,41	12343,50		
4. Yeterlik Alanı	Bay	106	109,18	11573,00	5,902	,604
	Bayan	116	113,62	13180,00		
5. Yeterlik Alanı	Bay	106	117,84	12491,00	5,476	,154
	Bayan	116	105,71	12262,00		
6. Yeterlik Alanı	Bay	106	116,07	12303,50	5,664	,302

	Bayan	116	107,32	12449,50		
7. Yeterlik Alanı	Bay	106	114,53	12140,50	5,826	,499
		116	108,73	12612,50		
8. Yeterlik Alanı	Bay	106	113,69	12051,00	5,916	,625
	Bayan	116	109,50	12702,00		

*P<.05

1. yeterlik alanı olan *Öğrenme öğretme ortamı ve gelişim* boyutunda yeterlik düzeyinin cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin yapılan test sonucunda öğretmenlerin bu yeterlik alanına sahip olma düzeyleri bakımından cinsiyete göre anlamlı bir fark bulunmamıştır (U=5,442; p<.05). Her iki grup da kendilerini A2 düzeyinde yeterli görmektedirler (Tablo 2).

İzleme ve değerlendirme boyutunda sınıf öğretmenlerinin yeterlik alanına sahip olma düzeyleri bakımından cinsiyete göre anlamlı bir fark bulunmamıştır (U=5,874; p<.05). Her iki grup da kendilerini A2 düzeyinde yeterli görmektedirler.

Bireysel ve mesleki gelişim-toplum ile ilişkiler yeterlik alanı boyutunda öğretmenlerin bu yeterlik alanına sahip olma düzeyleri bakımından cinsiyete göre anlamlı bir fark bulunmamıştır (U=5,558; p<.05). Her iki grup da kendilerini A2 düzeyinde yeterli görmektedir.

Sanat ve estetik yeterlik alanı boyutunda öğretmenlerin bu yeterlik alanına sahip olma düzeyleri bakımından cinsiyete göre anlamlı bir fark bulunmamıştır (U=5,902; p<.05). Her iki grup da kendilerini A2 düzeyinde yeterli görmektedirler.

Dil becerilerini geliştirme yeterlik alanı boyutunda yeterlik düzeyinin cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin yapılan test sonucunda öğretmenlerin bu yeterlik alanına yönelik alt yeterliklere sahip olma düzeyleri bakımından cinsiyete göre anlamlı bir fark bulunmamıştır (U=5,476; p<.05). Her iki grup da kendilerini A2 düzeyinde yeterli görmektedirler.

Bilimsel ve teknolojik gelişim yeterlik alanı boyutunda yeterlik düzeyinin cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin yapılan test sonucunda öğretmenlerin bu yeterlik alanına yönelik alt yeterliklere sahip olma düzeyleri bakımından cinsiyete göre anlamlı bir fark bulunmamıştır (U=5,664; p<.05). Her iki grup da kendilerini A2 düzeyinde yeterli görmektedirler.

Bireysel sorumluluklar ve sosyalleşme yeterlik alanı boyutunda yeterlik düzeyinin cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin yapılan test sonucunda öğretmenlerin bu yeterlik alanına yönelik alt yeterliklere sahip olma düzeyleri bakımından cinsiyete göre anlamlı bir fark bulunmamıştır (U=5,826; p<.05). Her iki grup da kendilerini A2 düzeyinde yeterli görmektedirler.

Beden eğitimi ve güvenlik yeterlik alanı boyutunda yeterlik düzeyinin cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin yapılan test sonucunda öğretmenlerin bu yeterlik alanına yönelik alt yeterliklere sahip olma düzeyleri bakımından cinsiyete göre anlamlı bir fark bulunmamıştır (U=5,916; p<.05). Her iki grup da kendilerini A2 düzeyinde yeterli görmektedirler.

Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Yeterlik Düzeyi

Sınıf öğretmenlerinin öğretmen yeterliklerine sahip olma düzeylerine yönelik genel algılarının eğitim düzeylerine göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin Mann Whitney U testi uygulanmıştır. Lisans ve ön lisans mezunu öğretmenlerin yeterlik alanlarına ait yeterlik düzeylerine ilişkin görüşleri her bir yeterlik alanı için aşağıda verilmiştir.

Öğrenme öğretme ortamı ve gelişim yeterlik alanı yeterliklerine sahip olma düzeylerine yönelik genel algılarının eğitim düzeylerine göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin yapılan test sonuçlarına göre (Tablo 3) 1. yeterlik alanına yönelik yeterlik algılarında eğitim düzeylerine göre anlamlı bir fark olduğu görülmüştür. Sıra ortalama puanlarına dikkat edildiğinde ön lisans mezunu öğretmenlerin bu yeterlik alanında lisans mezunlarına göre kendilerini daha yeterli hissettikleri görülmektedir. Her iki grup da kendilerini A2 düzeyinde yeterli görmektedirler.

Tablo 3

Eğitim Düzeyi – Yeterlik Alanı 1 Mann-Whitney U Testi

Eğitim	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	p
Ön lisans	44	133.18	5860,00		
Lisans	178	106.14	18893,00	2962,000	,012*

*P<.05

İzleme ve değerlendirme yeterlik alanı alt yeterliklerine sahip olma düzeylerine yönelik genel algılarının eğitim düzeylerine göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin yapılan test sonuçlarında (Tablo 4) sınıf

öğretmenlerinin 2. yeterlik alanına yönelik genel algılarında eğitim düzeylerine göre ön lisans mezunu öğretmenler lehine anlamlı fark bulunmuştur. Ön lisans mezunu öğretmenler lisans mezunu öğretmenlere göre 2. yeterlik alanında kendilerini daha yeterli görmektedir. Her iki grup da kendilerini A2 düzeyinde yeterli görmektedirler.

Tablo 4

Eğitim Düzeyi – Yeterlik Alanı 2 Mann-Whitney U Testi

Eğitim	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	p
Ön lisans	44	139,00	6116,00		
Lisans	178	104,70	18637,00	2706,000	,001*

*P<,05

Bireysel ve mesleki gelişim-toplum ile ilişkiler yeterlik alanı alt yeterliklerine sahip olma düzeylerine yönelik genel algılarının eğitim düzeyine göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin yapılan test sonuçlarında (Tablo 5) sınıf öğretmenlerinin yeterlik alanına yönelik genel algılarında eğitim düzeyine göre anlamlı bir fark görülmemiştir. Her iki grup da kendilerini A2 düzeyinde yeterli görmektedirler.

Tablo 5

Eğitim Düzeyi – Yeterlik Alanı 3 Mann-Whitney U Testi

Eğitim	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	p
Ön lisans	44	128.37	5648.5		
Lisans	178	107.33	19104.5	3173.5	,052

*P<,05

Sanat ve estetik yeterlik alanı alt yeterliklerine sahip olma düzeylerine yönelik genel algılarının eğitim düzeyine göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin yapılan test sonucunda (Tablo 6) sınıf öğretmenlerinin yeterlik alanına yönelik genel algılarında eğitim düzeyine göre ön lisans lehine anlamlı fark bulunmuştur. Sıra ortalama puanlarına bakıldığında ön lisans grubu öğretmenler kendilerini A2 düzeyinde yeterli görürken lisans mezunu öğretmenler A1 düzeyinde yeterli görmektedirler.

Tablo 6

Eğitim Düzeyi – Yeterlik Alanı 4 Mann-Whitney U Testi

Eğitim	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	p
Ön lisans	44	149.07	6559,0		
Lisans	178	102.21	18194,0	2263,0	,000*

*P<,05

Dil becerilerini geliştirme yeterlik alanı alt yeterliklerine sahip olma düzeylerine yönelik genel algılarının eğitim düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin yapılan test sonuçlarında (Tablo 7) sınıf öğretmenlerinin yeterlik alanına yönelik genel algılarında kıdem yılına göre ön lisans lehine anlamlı fark bulunmuştur. Her iki grup da A2 düzeyinde yeterli olmalarına rağmen ön lisans mezunu öğretmenler kendilerini lisans mezunu öğretmenlerden daha yeterli görmektedirler.

Tablo 7

Eğitim Düzeyi – Yeterlik Alanı 5 Mann-Whitney U Testi

Eğitim	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	p
Ön lisans	44	129.15	5682.5		
Lisans	178	107.14	19070.5	3139.5	,039

*P<,05

Bilimsel ve teknolojik gelişim yeterlik alanı alt yeterliklerine sahip olma düzeylerine yönelik genel algılarının eğitim düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin yapılan test sonuçlarında (Tablo 8) sınıf öğretmenlerinin yeterlik alanına yönelik genel algılarında eğitim düzeyine göre anlamlı bir fark bulunmamıştır. Her iki grup da kendilerini A2 düzeyinde yeterli görmektedirler.

Tablo 8

Eğitim Düzeyi – Yeterlik Alanı 6 Mann-Whitney U Testi

Eğitim	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	p
Ön lisans	44	118.36	5208,0		
Lisans	178	109.80	19545,0	3614,0	,421

Bireysel sorumluluklar ve sosyalleşme yeterlik alanı alt yeterliklerine sahip olma düzeylerine yönelik genel algılarının eğitim düzeyine yılına göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin yapılan test sonuçlarında (Tablo 9) sınıf

öğretmenlerinin yeterlik alanına yönelik genel algılarında eğitim düzeyine göre anlamlı bir fark bulunmamıştır. Her iki grup da kendilerini A2 düzeyinde yeterli görmektedirler.

Tablo 9

Eğitim Düzeyi – Yeterlik Alanı 7 Mann-Whitney U Testi

Eğitim	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	p
Ön lisans	44	126.56	5568.5		
Lisans	178	107.78	19184.5	3253.5	,081

*P<,05

Beden eğitimi ve güvenlik yeterlik alanı alt yeterliklerine sahip olma düzeylerine yönelik genel algılarının eğitim düzeyine göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin yapılan test sonuçlarında (Tablo 10) eğitim düzeyine göre anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Tablo 10

Eğitim Düzeyi – Yeterlik Alanı 8 Mann-Whitney U Testi

Eğitim	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	p
Ön lisans	44	121.57	5349.0		
Lisans	178	109.01	19404.0	3473.0	,243

*P<,05

Mesleki Kıdem Değişkenine Göre Yeterlik Düzeyi

Sınıf öğretmenlerinin öğretmen yeterliklerine sahip olma düzeylerine yönelik genel algılarının mesleki kıdeme göre anlamlı bir fark olup olmadığına bakmak amacıyla Kruskal Wallis H testi uygulanmıştır. Tüm öğretmenlerin 8 yeterlik alanı boyutu yeterlik düzeyleri Kruskal Wallis H testi sonuçları sırayla verilmiştir.

1. yeterlik alanı, *öğrenme öğretme ortamı ve gelişim yeterlik alanı alt yeterliklerine sahip olma düzeylerine yönelik öğretmen algılarının (Tablo 11) meslekteki kıdeme göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin yapılan test sonuçlarında kıdem yılına göre anlamlı bir fark bulunmamıştır ($\chi^2=5,841$;*

p<.05). Ortalamalara dikkat edildiğinde kıdem yılının artmasına bağlı olarak ortalama puanının da arttığı, dolayısıyla kıdem gruplarında bu yeterlik alanında kendilerini en üst düzeyde yeterli gören grubun 16 yıl ve daha fazla süredir çalışan öğretmenlerin olduğu gözlemlenmektedir. Kendini diğerlerine oranla en yetersiz gören grup ise ortalama puanı en düşük olan bir-beş yıl süredir çalışan öğretmenlerdir. Bu durumun çalışma süresinin artmasıyla gelen tecrübe ve birikimin öğretmenlerin yeterlik düzeylerine olan inançlarına olumlu yönde katkı sağladığı söylenebilir. Her dört grup da kendilerini A2 düzeyinde yeterli görmektedirler.

Tablo 11

Mesleki kıdem-Yeterlik Alanı 1 Kruskal-Wallis Testi

Kıdem	N	Sıra ort.	sd	χ^2	p
1-5 Yıl	37	93,86	3	5,841	,120
6-10 Yıl	56	104,83			
11-15 Yıl	71	116,18			
16+	58	123,47			

*P<.05

İzleme ve değerlendirme yeterlik alanı alt yeterliklerine sahip olma düzeylerine yönelik genel algılarının öğretmenlik mesleğindeki kıdem yılına göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin yapılan test sonuçlarında (Tablo 12), sınıf öğretmenlerinin yeterlik alanına yönelik genel algılarında kıdem yılına göre anlamlı bir fark bulunmamıştır ($\chi^2=6,125$; p<.05).

Tablo 12

Mesleki kıdem-Yeterlik Alanı 2 Kruskal-Wallis Testi

Kıdem	N	Sıra ort.	sd	χ^2	p
1-5 Yıl	37	101,50	3	6,125	,106
6-10 Yıl	56	107,23			
11-15 Yıl	71	106,15			
16+	58	128,54			

Bireysel ve mesleki gelişim-toplum ile ilişkiler yeterlik alanı alt yeterliklerine sahip olma düzeylerine yönelik genel algılarının öğretmenlik

mesleğindeki kıdem yılına göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin yapılan test sonuçlarında (Tablo 13) sınıf öğretmenlerinin yeterlik alanına yönelik genel algılarında kıdem yılına göre anlamlı bir fark görülmemiştir ($\chi^2=6,125$; $p<.05$).

Tablo 13

Mesleki kıdem-Yeterlik Alanı 3 Kruskal-Wallis Testi

Kıdem	N	\bar{X}	Sıra ort.	sd	χ^2	P
1-5 Yıl	37	2,38	92,92	3	7,412	,060
6-10 Yıl	56	2,56	112,12			
11-15 Yıl	71	2,51	107,25			
16+	58	2,70	127,96			
Toplam	222	,55				

Sanat ve estetik yeterlik alanı alt yeterliklerine sahip olma düzeylerine yönelik genel algılarının öğretmenlik mesleğindeki kıdem yılına göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin yapılan test sonuçlarında (Tablo 14) sınıf öğretmenlerinin yeterlik alanına yönelik genel algılarında kıdem yılına göre anlamlı bir fark görülmüştür ($\chi^2=9,311$; $p<.05$).

Tablo 14

Mesleki kıdem-Yeterlik Alanı 4 Kruskal-Wallis Testi

Kıdem	N	Sıra ort.	sd	χ^2	p
1-5 Yıl	37	98,84	3	9,311	,025*
6-10 Yıl	56	108,10			
11-15 Yıl	71	103,33			
16+	58	132,86			
Toplam	222				

* $P<.05$

Anlamlı farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla Mann-Whitney U testlerine bakılmış 11-15 yıl süredir çalışanlar ile

16 yıl ve daha uzun süredir çalışan öğretmenler grubu arasında anlamlı bir fark görülmüştür. (Tablo 15) Tabloya bakıldığında şunlar söylenebilir;

Tablo 15

Mesleki kıdem-Yeterlik Alanı 4 Mann-Whitney U testi

Kıdem	N	\bar{x}	Sıra ort.	Sıra top.	U	p
11-15 yıl	71	2,47	57,08	4052,50		
16 yıl ve	58	2,78	74,70	4332,50	1,496	0,007*

*P<.01

16 yıl ve daha uzun süre çalışan öğretmenler 11-15 yıl süreyle çalışan öğretmenlere göre kendilerini daha yeterli görmektedirler. Bu durum da çalışma süresinin artmasıyla öğretmenlerin kendilerini daha yeterli gördüklerini doğrular niteliktedir. 11-15 yıl süreyle çalışanlar kendilerini A1 düzeyinde yeterli görürlerken 16 yıl ve daha uzun süredir çalışanlar kendilerini A2 düzeyinde yeterli görmektedirler.

Dil becerilerini geliştirme yeterlik alanı alt yeterliklerine sahip olma düzeylerine yönelik genel algılarının öğretmenlik mesleğindeki kıdem yılına göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin yapılan test sonuçlarında (Tablo 16) sınıf öğretmenlerinin yeterlik alanına yönelik genel algılarında kıdem yılına göre anlamlı bir fark görülmemiştir ($\chi^2=3,449$; $p<.05$).

Tablo 16

Mesleki Kıdem-Yeterlik Alanı 5 Kruskal-Wallis Testi

Kıdem	N	Sıra ort.	sd	χ^2	P
1-5 Yıl	37	104,93	3	3,449	,327
6-10 Yıl	56	118,20			
11-15 Yıl	71	102,67			
16+	58	120,03			
Toplam	222				

*P<.05

Bilimsel ve teknolojik gelişim yeterlik alanı alt yeterliklerine sahip olma düzeylerine yönelik yapılan test sonuçlarında (Tablo 17) sınıf öğretmenlerinin genel algılarının öğretmenlik mesleğindeki kıdem yılına göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin yapılan test sonuçlarında sınıf

öğretmenlerinin yeterlik alanına yönelik genel algılarında kıdem yılına göre anlamlı bir fark bulunmamıştır ($\chi^2=5,841$; $p<.05$).

Tablo 17

Mesleki kıdem-Yeterlik Alanı 6 Kruskall-Wallis Testi

Kıdem	N	Sıra ort.	sd	χ^2	P
1-5 Yıl	37	106,19			
6-10 Yıl	56	113,16	3	1,214	,750
11-15 Yıl	71	107,56			
16+	58	118,11			
Toplam	222				

Bireysel sorumluluklar ve sosyalleşme yeterlik alanı alt yeterliklerine sahip olma düzeylerine yönelik yapılan test sonuçlarında (Tablo 18) sınıf öğretmenlerinin genel algılarının öğretmenlik mesleğindeki kıdem yılına göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin yapılan test sonuçlarında sınıf öğretmenlerinin yeterlik alanına yönelik genel algılarında kıdem yılına göre anlamlı bir fark görülmemiştir ($\chi^2=6,700$; $p<.05$).

Tablo 18

Mesleki kıdem-Yeterlik Alanı 7 Kruskall-Wallis Testi

Kıdem	N	Sıra ort.	sd	χ^2	p
1-5 Yıl	37	93,39			
6-10 Yıl	56	115,58	3	6,700	,082
11-15 Yıl	71	105,93			
16+	58	125,93			
Toplam	222				

* $P<.05$

Beden eğitimi ve güvenlik yeterlik alanı alt yeterliklerine sahip olma düzeylerine yönelik genel algılarının öğretmenlik mesleğindeki kıdem yılına göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin yapılan test sonuçlarında (Tablo 19) sınıf öğretmenlerinin yeterlik alanına yönelik genel algılarında kıdem yılına göre anlamlı bir fark görülmemiştir ($\chi^2=6,797$; $p<.05$).

Tablo 19

Mesleki kıdem-Yeterlik Alanı 8 Kruskall-Wallis Testi

Kıdem	N	Sıra ort.	sd	χ^2	p
1-5 Yıl	37	90,78			
6-10 Yıl	56	123,03	3	6,797	,079
11-15 Yıl	71	107,24			
16+	58	118,80			
Toplam	222				

Sonuç ve Öneriler

Sonuçlar

Sınıf öğretmenlerinin kendi algılarına göre 8 yeterlik alanındaki yeterlik düzeylerine bakıldığında; tüm yeterlik alanlarında kendilerini A2 düzeyinde kabul etmektedirler.

Sınıf öğretmenlerinin özel alan yeterliklerini oluşturan 8 yeterlik alanına sahip olma düzeyleri arasında cinsiyet değişkenine göre hiçbir yeterlik alanında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Tüm yeterlik alanlarında bay ve bayan öğretmenler kendilerini A2 düzeyinde yeterli değerlendirmektedirler.

Ön lisans ve lisans grubunun yer aldığı eğitim düzeyi değişkenine göre yeterlik düzeylerinde birinci, ikinci, dördüncü ve beşinci yeterlik alanlarında ön lisans lehine anlamlı farklar bulunmuştur. Sadece 4. yeterlik alanında (Sanat ve Estetik) lisans grubu öğretmenler kendilerini A1 düzeyinde kabul etmektedirler buna karşın ön lisans mezunu öğretmenler kendilerini A2 düzeyinde yeterli görmüşlerdir.

Dört farklı çalışma süresini içeren kıdem değişkenine göre sadece 4. yeterlik alanında 11-15 yıl süredir çalışan öğretmenler ile 16 yıl ve daha uzun süredir çalışan öğretmenler arasında, 16 yıl ve daha uzun süredir çalışan öğretmenler lehine anlamlı bir fark bulunmuştur. 11-15 yıldır çalışan öğretmenler kendilerini bu yeterlik alanında A1 düzeyinde yeterli görürlerken 16 yıl ve daha uzun süredir çalışan öğretmenler kendilerini A2 düzeyinde yeterli görmüşlerdir.

Hiçbir yeterlik alanında öğretmenler kendilerini A3 düzeyinde yeterli görmemişlerdir ve öğretmenlerin farklı değişkenlere göre kendilerini A1 düzeyinde hissettikleri tek alan 4. yeterlik alanıdır.

Öğretmenlerin yeterlik düzeylerini değerlendirmelerinde kıdem değişkeninin etkisi eğitim düzeyi değişkenine göre daha fazladır. Ön lisans mezunu öğretmenlerin çoğunluğu (%75), 16 yıl ve daha uzun süre çalışan öğretmenlerden oluşmaktadır. Lisans eğitimi tamamlamış öğretmenlerin %21'i 1-5 yıldır çalışan, %14'ü 16 yıl ve daha uzun süredir çalışan öğretmenlerden oluşmuştur. Çoğunluğunu uzun yıllar çalışmış öğretmenlerin oluşturduğu ön lisans grubu öğretmenler birçok yeterlik alanında kendilerini lisans grubu öğretmenlerden daha yeterli görmektedirler.

Öneriler

Öğretmen yetiştiren kurumlarda öğretmen adayları yetiştirilirken Milli Eğitim Bakanlığı'nca belirlenen öğretmenlik mesleği genel yeterlikleri ve özel alan yeterlikleri de göz önünde bulundurularak öğretmen adaylarının yeterlik düzeyini yükseltici ve geliştirici uygun eğitim öğretim verilmelidir.

Görev yapan öğretmenlerin kendilerini eksik hissettikleri yeterlik alanları ve alt yeterlikler konusunda Milli Eğitim Bakanlığı'nca öğretmenleri geliştirmeye ve eksiklikleri gidermeye yönelik çalışmalar yapılmalıdır. Öğretmen yetiştiren kurumlar olarak üniversiteler öğretmen yetiştirme sürecinde sanat, estetik ve ilk yardım faaliyetleri ile ilgili ders sayılarını arttırmalıdır.

Sanat ve estetik yeterlik alanında görülen eksiklikler giderilmeli, okul içi-dışı faaliyetlerle bu alandaki yeterliklerin geliştirilmesine ve ilerletilmesine olumlu katkı sağlayabilir.

Uzun yıllar görev yapmış, tecrübe ve birikim sahibi öğretmenler kendilerini daha yeterli görmektedirler. Bu öğretmenler deneyim ve birikimlerini kendini yetersiz hisseden öğretmenlere koçluk ve mentorlük yöntemiyle bireysel olarak veya okul çapında yapılacak faaliyetlerle grup etkinlikleriyle aktarabilirler.

Kaynakça

- Erden, M. (1998). *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*. İstanbul: Alkim yayıncılık.
- Ertuğrul, H. (2005). *Öğretmenin Başarı Klavuzu*. İstanbul: Nesil Yayınları
- Gökçe, E. (1999). *İlköğretim Öğretmenleri Yeterlikleri Ankara'daki İlköğretim Okulu Öğretmenleri Üzerinde Yapılan Bir Araştırma*. Doktora Tezi Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Horozoglu, Ş. (1998). Öğretmenlerin Yakın Gelecekteki Rollerine İlişkin Görüşleri, *Eğitim Yönetimi Dergisi*, Yıl 4, Sayı14, Ankara.
- Karasar, N.(1984). *Bilimsel Araştırma Metodu*. Ankara: Hacettepe Taş Kitapçılık.
- MEB (2008). *Öğretmen Yeterlikleri*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü.
- Okçabol, R. (2009). *Eğitim Bilimlerine Giriş*. Ankara: Ütopya Yayınları.
- Özdemir, M. & Sönmez, S. (2000). *Öğretmen Elkitabı*, Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Özkan, V. (2007). *Yeni Bin Yılda Çağdaş Öğretmen Portresi*.10 Ocak 2011 tarihinde http://www.turkceciler.com/24_kasim/cagdas_ogretmen_portresi.html adresinden indirilmiştir.